

על עכביהיכיר, וכאן הקיץ עליה הקיץ, כי שוב לא זזה, לא לפני ולא לאחור, כספינה זו בים הקרש... מעגליריקוד היו מאכדים את צורתם, נתלשים, מת פורים ושבים כמתאחים. כל הרוצה בא ועושה לו מחול. בלא קצב רקוד, בלא שיטה. אלה מתרחחים ומדועזעים כל עוד נפושם בהם, ואלה מתרים ומפוזים בחיי סכוני-הרגש..."

אליק וחברתו מתפשים במהלך ההי-לולה את חבריהם. ומתאר זאת שמיר: "כמוכר לא יצאה שעה קלה והם מצאו את החברה. אי אפשר היה שלא למצוא את החברה, כל העולם היה מלא אותם. בתוכם היה הכל: חברים מכיית-הספר, מכרים מן העבודה, סטודנטים, סתם לצים מתחילים שפגשת פה ושם - אך לזו שבשררה היה פלמחאים. הם הכירו זה את זה בלא סימן, בלא חוש. פשוט הכי-רו זה את זה ונצטרפו יחדיו, ונתלקטו והגבירו שאון. ככל שגדלה החבורה גדי-לה גם החוצפה, השימחה, השררה ברחבי הליל. היו צועדים ואוספים אל מחניהם כל אשר ירכנו ליבו, וכמהרה נשתלטו על הרחוב, מלאוהו משפה לשפה והיו מפנינים ענמם לנוכה המדרכות התמהות, העומרות להתכוון. בלא מטרה צעדו,

משה שמיר שימחה מחכה לאות-הזינוק

ופעמים היו עומדים שעה רבה סכים שחוק שעצבם או סיבה קלה אחרת. נתי-פרדו, שבו ונתאחו, חבורה מחלפת חפזי-רה, אלה דוכרים ואלה שרים, אלה לצים ואלה על עמדם ניצבים. כמקום אחד נשתחו לראות שלושה מן החבורה שטיפסו ועלו על מרפסתה של קומה כ' מקומות - להוריד ממנה דגל. לאחר ש' הורד הוליכוהו בראש החבורה, שהיתה כבר לעדר גדול, מגעה ומחמה, ושרו לו את שיר הפלמח..."

החבורה שגדלה, המייצגת את הרחוב התל-אביבי של אותו לילה. בעטה ובתי-אורו של שמיר והמשיכה בדרכה אל קפה-האמנים: "הקול יצא - לפינתי! הקפה אשר ידע את כל ערכי הכטלה וימא אפסי-המעשה, אשר בו נרטנו הרי-טונים וסיפורים הושמעו; הקפה אשר הכל קצו בו ואיש לא יכול להיפטר ממנו - אליו הולכים להתחבב ליל-שי-מרים. כמאלו נתארנו חיל-הלוץ קטן, לכבוש מקומות, ולו ברוגע, אך אליק לא היה בניניהם. אותה שעה מתנהל היה בעקבי המחנה, חפוקי-ומחובק עם נערתו-יחדתו, מתנה עימה אחבים ומצביעי לעבר הירה המלא אשר נטה ימנה... באותו בית-קפה יושב גם, "אחיו הצעור" של אליק, הלא הוא משה שמיר עצמו, המתואר בין חבריו בתיאור-המראה: "עמדו אליק ונערתו והניחו לכבודה שתעבור אפי-אט על פניהם. ספק חוגגים היו, ספק אופי-סיפ רשמים. גבירות צעירות היו שם, כאמור, שחקניות התיאטרון ומשוררים כעלי בלויות, ואל יישמע הדבר כמלי-צה, ונוסף להם, כאמת, אחיו הבוגר -

מתון - מכובד מכולם, ומעורר יצרי הקינטור ככולם... בדומה לרבים מבני דורו, לקה תיאורו של שמיר בחסר בור לט להבנת מיכלול המשמעויות של ה-29 בנובמבר, בעיקר כתאריך פתיחתו של הקונפליקט הישראלי-פלסטיני במישנה עזו, במאבק בין שני עמים על נחלה.

שיף

אחד הסופרים הנשכחים של דור תש"ח, ואולי המשמעותי שביניהם, הוא מירד שיף, שסיפרו שמעון צהמרא * הוא אחד המיסמכים הספרותיים האוטנטיים והמש-מעוטיים ביותר של התפתחות הקונפליקט היהודי-ערבי, החל מראשית המאה יב-דמשק ועבור דרך שתי מלחמות-עולם, ובו גיבור שאביו יהודי ואמו ערביה. בשמעון צהמרא מוליך שיף, שסיפרו בנוי במתכונת של רומן-ענק ארצות-הב-רית, מאת ג'ורדן רוס-פאסום, הרצון בי-תמונות-זמן היסטוריות. אל בית-קפה תל-אביבי, בליל ה-29 בנובמבר 1947. ואולי זה אפילו אותו בית-קפה שמיר כה שקד לתארנו בסיפרו פרקי אליק. תיאורו של שיף נפתח בדושיח:

אותו רגע נכנסה עליזה פלונית שני עלמיים. היא ניגשה אל שולחנם. כבר יש תוצאות של ההצבעה באו"ם, אמרה עליזה.

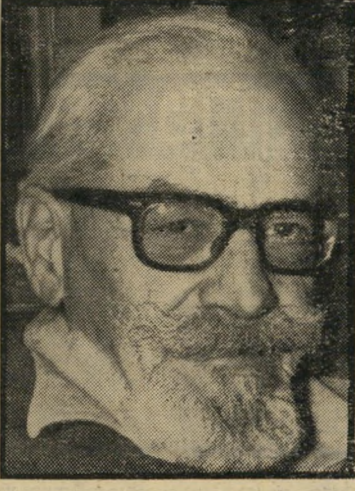
מה הן? מה הן? שאלו מסביב. הרוב בעד מדינה יהודית, אמרה עלי-זה. (זה היה הניסוח התל-אביבי).

היה רגע דממה.

וזאת אומרת כי הארץ נחלקת, אמר ג'מג'ום, שלא נשא פניו.

עתה תעוררו הכול לתפוס את מוכן הידיעה. נהדר, אמר אחד העלמים, תהיה לנו מדינה. ג'מג'ום הושיט מצחו בתנועה דראמטית. המור, אמר ג'מג'ום בקול עזר, היכון לקרב.

אספ כי העלם כיוון לדעת ההמון (היש בהמון דעה?). מן הרחוב כבר עלו קר-

מירד שיף

מה אתם יושבים כמו אבלים?

לוח חוגגים, המייה מתקרבת והולכת, גל עולה וגואה, ומאיים.

כעבור כמה דקות נשאר ליד השולחן רק שמעון וג'מג'ום. גם פרפר יצאה לר-רחוב.

על מה הם שמחים? שאל ג'מג'ום מצער, רק עתה יתחילו צרותיהם. באיש מפגתר לא העריך את תגובות ההמון, ולא שיער כי עלולה שמה כזאת, או הילולה כזאת, לאחוז גם בנערי. עתה היה נבוכ.

שמעון גם הוא לא אחד המונים, ולא את התפרצויותיהם. הגל הזה! הוא שנה את חשרת המים. ככל זאת ניסה להגן על פרפר: "ישמחו כל עוד יכולים הם, אמר.

* מירד שיף - שמעון צהמרא: הו-צאת נ. טברסקי; 334 עמודים (כריכה קשה).

השניים ישבו שותקים. ומה יהיה עתה? שאל שמעון. מכונית עברה לאי-טה בתוך הקהל המצטופף ברחוב, ועליה אשכול אדם צורה.

מילחמה, אמר ג'מג'ום. האין הם יודעים זאת? שאל שמעון, והורה בראשו כלפי הרחוב.

ספורים הם כי מאחר שהרוסים והאמי-ריקאים הסכימו לתוכנית חלוקה, פרשו עליהם גם חסות. אם מסוגלים הם לחי-שוב, והנני מסופק בכך, ודאי מרמים מהם כי הנה יקבלו מדינה מוכנה, מחר או מחרתיים.

ולא יקבלו? שאל שמעון... בהמשך שיחתם מציג ג'מג'ום מעמ-דוּתו: "שכחת כי אני עצמי הנני תר-צרת ציונית, אמר ג'מג'ום. אין אני יודע אם ציוני אני. אולי בתוכי שונא אני את הציונות לא פחות ממך. אבל חייב אני להגן על פעלי הציונים, כי אני אחד מהם. לא אוכל לשחק בערבות. יודע אתה, כשהייתי בככא העכירוננו על פני ארצות רבות. טוב לדבר עברית. אני יודע מה היא מילחמה. גם טעמתי טעם חוית. ובכל זאת אלחם. הנה, לעזאזל!

שמעון תפס את ג'מג'ום כאחד מרגעיו הרציניים. כמעט לא היתה בו כל רטי-ריקה. על פניו היה צער אי-אונים, עמוק, אפל ועמום.

לכית-הקפה פרצה חבורת ברנשים כי-גיל העמידה, והם מתילידים ונוהגים כי-שיכורים. ג'מג'ום לא זע. מכסו נשאר תקוע במאפסה שלפניו.

ובכן עלינו לקוות לנצחון הציונים/הסיק שמעון. היש תקווה?

כן, אירגונם לקוי, הוא לא נשא קר-לו, ושמעון הוכרח להרכין ראשו כרי-לשמעון את מילמולו. הם כמלנים אור-מים. איך ינהלו אלה מדינה? אבל בצד שכנגד אין אירגון בכלל. מדינות לבאני-טניות אלה אינן משטר. מילחמה כיום צריכה אירגון כלשהו. כיום אין איש שולף חרבו, נלחם, כוזו אי בורח לאוהלו. ותרעה: עוד תהיה תחנות בין התוקי-פים, פן יפלו משחו כחלק היריב. סופם שיניחו לציונים לנצח רק מתוך קינאתם זה בזה. והאובלוסיה הפלשתינאית לבדה לא תוכל לעשות דבר. אין לה מוסד מארגן. אין לה כל מסירת של משמעת.

היא עוד תעמיד את הציונים על הסכנה, תעורר מהומות; ואלה יגבשו את כוחם. ובכך, אמר שמעון, אין אני רואה למה אתה דואג.

מי ילחם? למש בו ג'מג'ום עיניו מתחת לגבות. צעירים אלה, אשר בהם כל תקוותי? אירגון לקוי או חוסר כל אירגון. אני יודע: אין נשק. לעזאזל, היודע אתה מה לוא לוחם המקבל כדורים במנין? נערים אלה יפלו כזוכבים, עד למצחון או עד להמדר כלשהו. והני-תרם בחיים, כתנאים שיווצרו, האם יהיו מוכנים להמשיך?

להמשיך? כמה? שאל שמעון. עד עתה ביטל ג'מג'ום כל יצירה מקו-מית. עתה אמר: גם הובל שנוצר אפי-שר לשון בו נן. ובכל זאת יש משהו. וזה כל מה שיש!

אל השניים ניגש אחד כרסן, כבן שר-שים, אפור שיער ומשולח פנים, וקרא: מה אתם יושבים פה כמו אבלים? קומו! רקודו! הוא תפס בזרוע ג'מג'ום. זה העיף בו מבט מן הצד, ואמר: הנח.

הכרסן הניח לו מיה, ועמד נבוכ. שבו, פקד עליו ג'מג'ום.

אם תזמין קניניאק, אמר האיש. שבו, חזר ג'מג'ום ופקד. האיש ישב.

מדוע צריכים אנו לקום ולרקוד? שאל ג'מג'ום.

בפני שיש לכם מדינה, הייע האיש, הלא זה בשבילכם. אתם, הצעירים!...

** פרוזה, חוברת 40/1, עמוד 5. * עמוס קינן, בתחנה, הוצאת דלור, 134 עמודים (כריכה קשה).

ועה רבים: "עצב עמוק ומחירי כ-29 בנובמבר 1947... ואין ספק, כי על יצי-רתו של קינן במשך שנות דור שפוך אותו דוק של עצב עמוק ומחירי. באחרונה פירסם קינן סיפור מדהים, תחת הכותרת יוצאת-הדופן גברת קרבס וכלבה בו י-לי - הצעה לסיפור ישראלי... שבו הוא מוליך את הקורא דרך השתלשלות מאורעות מוזרה אל אותו תאריך מפתח - ה-29 בנובמבר הני".

זה סיפורה של רודולפינה קרבס, שיש לה כלב ופרדס, ובפרדס עובדים שני פועלים, האחד יהושוע קרבס, והשני תופיק, נער מן הכפר הערבי הר-שכן. ערב ערב נאספים בביתה של קרבס כמה ידידים, וביניהם קצין בריטי ממחנה צבאי שכן, לשחק ברידג'. בסופו של ה-מישחק נשארים בביתה רופא המושבה וחב-רתה הנשואה, בעוד הגברת קרבס מכה במטריה את כלבה. בוקר אחד כאשר עו-בר הנער תופיק לפני חלונה של הגברת קרבס, היא מתפשטת עילומה. תופיק ממ-שיך בדרך. הדבר חוזר מדי בוקר. הגברת קרבס מתחילה לקרוא לכלבה תו-פיק, והיא מכה אותו וצווחת "הא לך, תופיק!..." לילה אחד, אחרי אורגיה בביתה של הגברת קרבס, בהשתתפות ידידיה למישחק הקלפים, מתרחש משהו: "תופיק בועל את יהושוע קרבס. יהו-שוע נבוכ, מנסה להתגונן, אך אינו מנסה לועיק. תופיק בעל הכוח הכהמי מצליח להכניע את יהושוע. יהושוע קרמר שוקע בתוך הזויה. לפתע הוא חדל להתנגד, ומרגע זה הוא בעיניו של התמסרות. הוא מנשק את הנער ברעבתנות, לוחש באוזניו מילים כשפה אירופית, רחוקה למחרת הוא מצטרף אל המתחרת...

"החיים נמשכים במתכונתם החדשה. אלא שמעוטה, בכל פעם שרודולפינה קרבס מתפשטת, תופיק מתעכב קמעה. בוקר אחד נוסע יהושוע קרמר העירי בשלי-חות כלשהי. תופיק נכנס אל חדרה, ללא אומר ודברים הוא קורע את בגדיה מעליה, ואונם אותה באכזריות. הכלב מילל. רודולפינה משתיקה אותו: שתוק תופיק!..."

כך בא תופיק בוקר בוקר על רודל-פינה, עד אשר "יום אחד הוא בא עליה שלא כדרכה. היא מסתגרת בחדרה ובו-י כה. מאז, שוב לא בא אליה תופיק לעו-לם כדרכה, תמיד שלא כדרכה..."

את סיפורו מסיים קינן בנוסח מאוד-אליגורי: "לילה אחד אינה יכולה יותר. כאשר נשארים כרגיל, ד"ר הנטקה, קר-לונל סיימנס ופאולה ארנצונית בחדר-השינה שלה, היא דופקת בדלת ושואלת אם אפשר להיכנס. שאלנו את עצמנו מתי זה יקרה, אומרת פאולה, כואי הצ-טרפי למועדון. פאולה שוכבת עם רודל-פינה. שני הנכרים שוכבים איש עם רעהו. אחרי-כך שוכבים שני הנכרים עם שתי הנשים, ואחרי-כך הם מתחלפים. יהושוע קרמר יוצא לפעולה הראשונה שלו במח-תרת. הוא תוקף מן המארב שירה צבאית בריטית. קולונל סיימנס נהרג. באותו יום תוקפת המחתרת גם את השוק ב-עיר הערבית הסמוכה. תופיק נהרג מר-סיפם של רימוני. יהושוע קרמר מתבקש על-ידי רודולפינה קרבס למלא את מקו-מו של קולונל סיימנס במישחקי הברידי. פעם בשבוע היא ממשיכה להכות את כל-בה. הכלב מאריך ימים, והוא אינו נופח את נשמתו תחת המכות אלא ביום ה-29 בנובמבר, 1947. רודולפינה קוברת אותו לרגלי שיח-שושנים. כך מסתיים סיפורו של קינן, שבמהלכו הוא מפענח את אותו "עצב עמוק ומחירי" של ה-29 בנובמבר.

תש"ח מט

כל אשר נותר הוא, לצטט מתוך שירו של יהודה עמיחי, פגישה עם אב. שם הוא כותב: "הזמן היה אוקטובר 1947, לפני הימים הגורליים והיריות הראשו-נות / ולא ידענו אז שאקרא, ד"ר תש"ח / ושיחקתי שחמט עם אבי, תש"ח מט"

קינן

בשנת 1963, בספר הפרוזה הראשון שלו, בתחנה * נתן עמוס קינן הערכה שזיע-

** פרוזה, חוברת 40/1, עמוד 5. * עמוס קינן, בתחנה, הוצאת דלור, 134 עמודים (כריכה קשה).